Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta / Verojaosto

Viite: asiantuntijakuuleminen 14.10.2015, HE 36/2015 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Esitettävät tupakkaveron korotukset perustuvat pääministeri Sipilän hallituksen hallitusohjelmaan, jossa on päätetty korottaa tupakkaveroa asteittain siten, että tupakkaveron verotuoton lisäys hallituskauden aikana olisi 270 miljoonaa euroa. Esitys kattaa hallituskauden vuodet 2016 ja 2017, vuosien 2018 ja 2019 korotuksista tultaisiin antamaan esitys myöhemmin. Nyt esitettävät korotukset on kohdistettu pääosin yksikköveroon ja ne toteutettaisiin neljässä vaiheessa. Korotusten seurauksena arvioidaan savukkeiden hintojen nousevan yhteensä 19,2 prosenttia, mikä tarkoittaisi keskimäärin 1,12-1,14 euron korotusta 20 savuketta sisältävän pakkauksen hintaan. Vastaavasti savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan hintojen arvioidaan nousevan keskimäärin 20,6 prosenttia Sen jälkeen kun myös vuosien 2018 ja 2019 korotukset on toteutettu, kokonaiskorotus tupakka-askia kohti olisi runsaat kaksi euroa nykyhintoihin, jos myöhemmät korotukset olisivat vastaavan suuruiset kuin nyt esitetyt.

Hallitusohjelman tavoitteeksi on asetettu terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen. Tupakoinnin vähentäminen on yksi keskeisimpiä tekijöitä pyrittäessä kaventamaan terveyseroja, koska tupakointi keskittyy vähän koulutettuihin ja taloudellisesti heikommassa asemassa oleviin väestöryhmiin. Tupakointi lisää sairastavuutta ja ennenaikaista kuolleisuutta. Joka toinen tupakoija kuolee tupakan aiheuttamiin sairauksiin. Tupakoinnin syyosuus esimerkiksi sydän- ja verisuonitautien aiheuttamissa kuolemissa on noin 10, keuhkosyövässä 70 ja keuhkoahtaumataudissa noin 60 prosenttia. Tupakointi aiheuttaa Suomessa vuosittain yhteensä noin 4400 kuolemaa, joista yli puolet tapahtuu alle 70-vuotiaille, suurelta osin työikäisistä koostuvalle väestöryhmälle. Tupakoinnin yhteiskunnalliset kustannukset ovat kaikkiaan noin 1,5 mrd. euroa. Siten tupakoinnin yhteiskunnalle aiheuttama taloudellinen taakka ja sen lisäksi tupakkasairauksien inhimillinen taakka ovat merkittäviä.

Esityksen mukaan vuosien 2016 ja 2017 korotusten arvioidaan laskevan tupakan kulutusta vajaa kahdeksan prosenttia kysynnän hintajouston ollessa 0,41. Kyseinen hintajousto on laskettu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tutkimusten mukaan. Tupakkaveron regressiivisen luonteen takia veronkorotusten vaikutukset kohdistuisivat voimakkaimmin matalien tuloluokkien väestöryhmiin, jotka tutkimusten mukaan tupakoivat eniten.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos • Institutet för hälsa och välfärd • National Institute for Health and Welfare
Mannerheimintie 166, Helsinki, Finland PL/PB/P.O. Box 30, FI-00271 Helsinki, puh/tel +358 20 610 6000

Tämän lisäksi vaikutukset kohdistuisivat nuoriin, joilla yleensä on aikuisia vähemmän rahaa käytettävissään tupakkaostoihin ja joille ei vielä ole kehittynyt voimakasta nikotiiniriippuvuutta. Veronkorotusten vaikutukset olisivat siten terveyseroja vähentäviä.

Koska kaikki eivät vahvan nikotiiniriippuvuutensa takia pysty hinnan noususta huolimatta lopettamaan tai vähentämään tupakointiaan, tulisi väestölle olla tarjolla riittävä määrä hyvätasoisia tupakkavieroituspalveluja. Suomalaisista tupakoijista noin 60 prosenttia haluaisi lopettaa ja noin 40 prosenttia on yrittänyt lopettaa tupakoinnin viimeksi kuluneen vuoden aikana. Vieroituspalvelut on tutkimuksissa todettu erittäin kustannustehokkaaksi sairauksia ehkäiseväksi ja ennenaikaista kuolleisuutta vähentäväksi toiminnaksi, johon tulisi terveydenhuollossa ohjata resursseja terveys- ja hyvinvointierojen vähentämisen tavoitteen mukaisesti.

THL pitää esitettäviä tupakkaveron korotuksia kansanterveydellisestä näkökulmasta perusteltuina ja tarpeellisina. Tässä esityksessä samoin kuin edellisessä vuoden 2014 tupakkaveron korotuksessa tehdasvalmisteisten savukkeiden ja irtotupakan (savukkeiksi käärittävä hienoksi leikattu tupakka) veronkorotukset ovat suhteellisesti suurin piirtein samansuuruisia. Itse kääritty savukkeet ja niissä käytettävä hienoksi leikattu tupakka on kaikkein haitallisin tupakkatuotteiden käyttötapa. Tutkimusten mukaan kulutus siirtyy savukkeista irtotupakkaan näiden tuotteiden hintojen välisen ristijouston takia, jos molempien tuoteryhmien hinnat nousevat suhteellisesti yhtä paljon. Tämän takia THL katsoo, että kulutuksen mahdollista siirtymää irtotupakan suuntaan tulee seurata, ja mikäli sitä tapahtuu, on vuosien 2018 ja 2019 veronkorotukset painotettava irtotupakkaan.

THL katsoo, että esityksessä korotusten kohdistuminen pääosin yksikköveroon on perusteltua, mutta ei muuten kannata muutoksia nykyiseen tupakkaveron rakenteeseen. THL pitää epäkohtana, että ennen veronkorotusta tapahtuu aina tuotteiden runsasta ostoa varastoon, josta tuotteet myydään kuluttajille veronkorotuksen jälkeen, ja näin tuleva verohyöty menee tupakkateollisuudelle.

Ylijohtaja Marina Erhola

Ylilääkäri Antero Heloma